

**Why do the Russians succumb to the “strong-hand” government?
Historical-cultural legitimacy of the Russian state leadership
in the context of Yuri Pivovarov’s** theory**

**Dlaczego Rosjanie poddają się rządowi „silnej ręki”?
Historyczno-kulturowa legitymizacja przywództwa państwowego
Federacji Rosyjskiej w kontekście teorii Jurija Piwowarowa****

Keywords: legitimization of power, the legitimacy of the leadership of the state, the Russian Federation, the archetypes of power in Russia

Słowa kluczowe: legitymizacja władzy, legitymizacja przywództwa państwowego, Federacja Rosyjska, archetypy władzy w Rosji

Introduction¹

The analysis of ways of gaining legitimacy by state leaders of the Russian Federation is a task from the border of political science, sociology, history and even psychology. This particular way of exercising political power is determined by a whole catalog of historical-cultural and legal-institutional premises (built in a manner typical of the Russian political system). Mythologizing of Russia² and the application of the Western European methodology of

Wstęp¹

Analiza sposobów pozyskiwania legitymacji przez przywódców państwowych Federacji Rosyjskiej jest zadaniem z pogranicza politologii, socjologii, historii, a nawet psychologii. Ten szczególnie sposób sprawowania władzy politycznej determinowany jest przez cały katalog przesłanek historyczno-kulturowych i prawno-institutionalnych (zbudowany w sposób charakterystyczny dla rosyjskiego systemu politycznego). Mitologizowanie Rosji² oraz stosowanie do badań rosjoznaw-

** Professor Yuri Pivovarov – Russian political scientist, historian, since 1997 Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (RAS), since 2006 academician, and since 2010 has directed the faculty of comparative political science at the Lomonosov Moscow State University.

¹ The work was accomplished as a result of the research project UMO-2014/12/S/HS5/00370 financed by the National Science Center.

² S. Bieleń, *Tożsamość międzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2006, p. 14.

** Prof. Jurij Piwowarow – rosyjski politolog, historyk, od 1997 r. członek korespondent Rosyjskiej Akademii Nauk (RAN), od 2006 r. akademik, a od 2010 r. kieruje katedrą politologii komparatystycznej MGU im. Łomonosowa.

¹ Praca powstała w wyniku realizacji projektu badawczego o nr UMO-2014/12/S/HS5/00370 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

² S. Bieleń, *Tożsamość międzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2006, s. 14.

* Correspondence address: Instytut Historii i Nauk Politycznych, Uniwersytet w Białymstoku, Plac Uniwersytecki 1, 15-420 Białystok, e-mail: wij@o2.pl.

the social sciences to the Russian studies causes that the trouble with the “Russian soul”³ is blamed for all the difficulties encountered in the research process somewhat too hastily, without scientific analysis⁴. It must be emphasized that Russian state leadership is a phenomenon that can be explored, studied and interpreted by means of political methods and tools.

In the case of Russia, the real challenge is not to indicate this catalog, but to maintain appropriate proportions, because Russian studies are often dominated by psychohistorical elements⁵, hyperbolizing the importance of historical-cultural legitimacy and minimizing the role of formal and legal factors⁶. Consequently, this results in stereotyping the problem, overproduction of simplifications (also in scientific literature), and many schemas adopt the functions of unquestionable, common judgments, which are duplicated by thought borrowings in subsequent studies in that field.

The best example of this mechanism is the use of simplifications that explain the genesis of the legitimacy model of modern state leadership, solely with the regularities

czych metodologii zachodnioeuropejskich nauk społecznych powoduje, że wszelkie trudności, jakie napotykanne są w procesie badawczym, nieco zbyt pochopnie tłumaczone są kłopotami z „duszą rosyjską”³, niepoddającą się analizie naukowej⁴. Zaznaczyć należy, że rosyjskie przywództwo państwowe to zjawisko, które można poznać, badać i interpretować za pomocą metod i narzędzi politologicznych.

W przypadku Rosji prawdziwym wyzwaniem jest nie wskazanie tego katalogu, ale zachowanie odpowiednich proporcji, w badaniach rosjoznawczych bowiem często dominują akcenty psychohistoryczne⁵, hiperbolizujące znaczenie legitymizacji historyczno-kulturowej oraz minimalizujące rolę czynników formalno-prawnych⁶. W efekcie skutkuje to stereotypizacją problemu, nadprodukcją uproszczeń (również w literaturze naukowej), a wiele schematów przyjmuje funkcje obiegowych niepodważalnych sądów, powielanych na zasadzie kalek myślowych w kolejnych opracowaniach z tego zakresu.

Przykładem najlepiej ilustrującym ten mechanizm jest stosowanie uproszczeń, tłumaczących genezę modelu legitymizacji współczesnego przywództwa państwowego wyłącznie prawidłowościami cywili-

³ The term popularized mainly in the works by V. Yerofeyev.

⁴ A. Czarnocki, *Cywilizacyjno-kulturowa tożsamość Rosji*, [in:] *Federacja Rosyjska w stosunkach międzynarodowych*, edit. A. Czarnocki, I. Topolski, Lublin 2006, p. 38.

⁵ The Hofstede concept of “cultural programming” is often referred to (G.G. Hofstede, *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Warszawa 2000).

⁶ A. de Lazari, *O mentalnościowych korzeniach eurazjatyizmu*, [in:] *Między Europą a Azją. Idea Rosji Eurazji*, edit. S. Grzybowski, Toruń 1998, pp. 101-125.

³ Określenie popularyzowane głównie w twórczości W. Jerofiejewa.

⁴ A. Czarnocki, *Cywilizacyjno-kulturowa tożsamość Rosji*, [w:] *Federacja Rosyjska w stosunkach międzynarodowych*, red. A. Czarnocki, I. Topolski, Lublin 2006, s. 38.

⁵ Szczególnie często przywołuje się koncepcję „zaprogramowania kulturowego” G. Hofstede (G.G. Hofstede, *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Warszawa 2000).

⁶ A. de Lazari, *O mentalnościowych korzeniach eurazjatyizmu*, [w:] *Między Europą a Azją. Idea Rosji Eurazji*, red. S. Grzybowski, Toruń 1998, s. 101-125.

of Russian civilization⁷. In the Russian civilization baggage, you can place: the parallelism of divine and imperial power in the Byzantine period, the patterns of Eastern despotism taken over after the medieval occupation of Asian troops, the tsar's suzerainty being the concept of absolute power, and the model of leadership derived from the totalitarian communist system. However, there are some opinions that it contains different elements as well⁸. The aim of the article is to show the way of legitimizing state leadership in an extended way, combining the concepts of historical-cultural legitimization of leadership with the elements of Yuri Pivovarov's theory.

Civilization baggage, or archetypal features of Russian state leadership

Analyzing the methods of legitimization of state power in the Russian Federation, one should clearly comment on the problem of the archetypal nature of power in Russia. The conditions that favor the creation of the archetype on the Russian ground are undoubtedly: extremely centralized political power in Russia (one central decision-making center whose decisions were arbitrarily in general), the problem of the execution of the rule of triple division of power (the executive sector dominated the legislature), the low level of social control

⁷ According to Y. Afanasyev, the only way to research modern Russia is to study its history; see: J. Afanasjew, *Groźna Rosja*, Warszawa 2005.

⁸ A. Dugin, *Rosyjski Mars wesprze rosyjską Wenus*, [in:] *Śludzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, edit. F. Mechmes, Kraków 2009, pp. 68-78.

zacji rosyjskiej⁷. W rosyjskim bagażu cywilizacyjnym umieścić można: paralelizm władzy boskiej i cesarskiej w okresie bizantyńskim, wzorce wschodniego despotyzmu przejęte po średniowiecznej okupacji azjatyckich wojsk, carskie samodzielnictwo będące koncepcją władzy absolutnej oraz wzorzec przywództwa pochodzącego z totalitarnego systemu komunistycznego, jednak nie brakuje opinii, że bagaż ten zawiera również odmienne elementy⁸. Celem artykułu jest ukazanie sposobu legitymizowania przywództwa państwowego w sposób rozszerzony, łączący koncepcje historyczno-kulturowej legitymizacji przywództwa z elementami teorii Jurija Piwowarowa.

Bagaż cywilizacyjny, czyli archetypiczne cechy rosyjskiego przywództwa państwowego

Analizując metody legitymizacji władzy państwowej w Federacji Rosyjskiej, należy jednoznacznie ustosunkować się do problemu istnienia cechy archetypiczności władzy w Rosji. Do warunków sprzyjających wytworzeniu na gruncie rosyjskim tego archetypu bezsprzecznie można zaliczyć: skrajne scentralizowanie władzy politycznej w Rosji (jeden główny ośrodek decyzyjny, którego decyzje były zazwyczaj arbitralne), problem z egzekucją zasad trójdzelnego podziału władzy (sfera

⁷ Według J. Afanasjewa jedyną metodą pozwalającą na zbadanie współczesnej Rosji jest badanie jej historii; zob. J. Afanasjew, *Groźna Rosja*, Warszawa 2005.

⁸ A. Dugin, *Rosyjski Mars wesprze rosyjską Wenus*, [w:] *Śludzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, red. F. Mechmes, Kraków 2009, s. 68-78.

over the governed (lack of effective legal mechanisms to verify the effects of their activities), paternalism of the leadership system and low participation of representative institutions in public life. The myth of the good tsar, surrounded by manipulative bad advisors, has also been a centuries-old tradition⁹.

The principle of Eastern universality (in contrast to Western individualism) was applied not only to the development of social and economic policy in Russia, but also to shaping the basic features of the Russian national character, whose construction had to be sufficiently large to allow co-habitation (and even co-operation) of different ethnē. Consequently, the Eurasian society emerged, which recognized collectivism as a fundamental way of realizing social and political activity. With maximally minimalized mobility of an individual it built an Asian pyramid with features of eastern despotism, the accumulation of violent elements, the atomization of society, and the deconstruction of social bonds. However, as the main determinant of the archetype of the Russian ruler we may primarily regard the aspiration towards authoritarianism, although in modern Russia it is legitimized democratically¹⁰. Democratic institutions do not have strong enough authority in the society for the executive to be afraid of getting into conflict with them. The lack of harmony between the executive, the law-making and

egzekutywy zdominowała legislatywę), niski poziom kontroli społecznej rządzonych (brak skutecznych mechanizmów prawnych, umożliwiających weryfikację skutków ich działalności), paternalizm systemu przywódczego oraz niski poziom uczestnictwa instytucji przedstawicielskich w życiu publicznym. Wielowiekową tradycję ma również wielokrotnie wykorzystywany mit dobrego cara, otoczonego przez manipulujących nim złych doradców⁹.

Zasada wschodniego uniwersalizmu (versus zachodni indywidualizm) została w Rosji zastosowana nie tylko przy tworzeniu polityki społecznej i ekonomicznej, ale również przy kształtowaniu podstawowych cech rosyjskiego charakteru narodowego, którego konstrukt musiał być na tyle pojemny, by umożliwić kohabitację (a nawet współpracę) różnych etnosów. W konsekwencji powstało eurazjatyckie społeczeństwo, które za podstawowy sposób realizacji aktywności społecznej i politycznej uznawało kolektywizm. Przy maksymalnie zminimalizowanej mobilności jednostki budowało azjatycką piramidę z cechami wschodniego despotyzmu, nagromadzenia elementów przemocowych, atomizacji społeczeństwa oraz dekonstrukcji więzi społecznych. Za główny wyznacznik archetypu rosyjskiego władcy można jednak przyjąć przede wszystkim dążenie w kierunku autorytaryzmu, choć we współczesnej Rosji jest on legitymizowany demokratycznie¹⁰. Instytucje demokra-

⁹ А.В. Дахин, *Система государственной власти в России: феноменологический транзит*, „Полис. Политические исследования”, 2006, No. 3, pp. 29-40.

¹⁰ A. Bartnicki, *Demokratycznie legitymizowany autorytaryzm w Rosji 1991-2004*, Białystok 2007, p. 45.

⁹ А.В. Дахин, *Система государственной власти в России: феноменологический транзит*, „Полис. Политические исследования” 2006, nr 3, c. 29-40.

¹⁰ A. Bartnicki, *Demokratycznie legitymizowany autorytaryzm w Rosji 1991-2004*, Białystok 2007, s. 45.

the judiciary has led to the hegemonizing of the role of the executive in political practice. Obviously, the party dominance over the state, with the appropriation of state decision-making centers including duplication of positions in state institutions, was of course of paramount importance. The poor condition of parliamentarians in Russia is a decisive factor for the mediocre role of the opposition, and its condemnation has deteriorated in recent years (referring to parliamentary opposition)¹¹. After the Soviet one-party system, political pluralism was euphorically accepted as another prey of transformation. But today, its development is definitely drifting towards a central-controlled democracy. This is primarily due to the fact that the Kremlin is carrying out a deliberate policy of depoliticizing the masses, bringing relations with the state into administrative subordination and the adherent adoption of directives of patriarchal authority¹².

The Orthodox Church and messianic ideas play a significant role in the construction of the archetype of the state leader (even during the secularization of the state – communism in the Russian edition generated a messianic “secular religion” to bring the world to salvation from Western imperialism) and the civilization mission of Russia, whose aim was creating a political platform on the border of three worlds: the Byzantine, Latin and Islamic¹³.

¹¹ A. Skrzypek, *Czy we współczesnej Rosji możliwy jest model demokracji zachodnioeuropejskiej?*, [in:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, edit. J. Gancewski, J. Sobczak, Kraków 2005, p. 27.

¹² R. Pipes, *Rosja, komunizm i świat. Wybór esejów*, Kraków 2002, p. 20.

¹³ A. Czarnocki, *op. cit.*, p. 32.

tyczne nie mają na tyle silnego autorytetu w społeczeństwie, by władza wykonawcza czuła respekt przed konfliktowaniem się z nimi. Brak harmonii między władzą wykonawczą, prawotwórczą i sądowniczą doprowadził do hegemonizacji roli egzekutywy w praktyce politycznej. Niebanalne znaczenie miała oczywiście partyjna dominacja nad państwem, z zawłaszczeniem państwowych ośrodków decyzyjnych włącznie i dublowaniem stanowisk w instytucjach państwowych włącznie. Słaba kondycja parlamentaryzmu w Rosji przesądza o miernej roli opozycji, a jej kondukta w ostatnich latach zdecydowanie się jeszcze pogorszyła (mowa o opozycji parlamentarnej)¹¹. Po czasach radzieckiej monopartyjności pluralizm polityczny potraktowany został euforycznie jako kolejna zdobycz transformacji. Jednak dziś jego rozwój zdecydowanie dryfuje w kierunku demokracji sterowanej przez ośrodek centralny. Wynika to przede wszystkim z prowadzenia przez Kreml umyślnej polityki depolityzacji mas społecznych, sprowadzającej kontakty z państwem do administracyjnej podległości oraz społecznego przyjmowania dyrektyw władzy patriarchalnej¹².

Dużą rolę w budowie archetypu przywódcy państwa odgrywa także prawosławie oraz idee mesjanistyczne (zagospodarowane nawet w okresie sekularyzacji państwa – komunizm w rosyjskim wydaniu wygenerował mesjanistyczną „świecką

¹¹ A. Skrzypek, *Czy we współczesnej Rosji możliwy jest model demokracji zachodnioeuropejskiej?*, [w:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. J. Gancewski, J. Sobczak, Kraków 2005, s. 27.

¹² R. Pipes, *Rosja, komunizm i świat. Wybór esejów*, Kraków 2002, s. 20.

Since the 17th century, the Russian political and social scene has been experiencing one more phenomenon – “Smuta” (The Time of Troubles). The existence of a strong state power was supposed to be an antidote to the threat of this phenomenon. The weakness of internal politics was supposed to be compensated by Russia’s imperialist, expansionist empire, and today Russia’s foreign policy is presented as a direct continuation of internal politics. In short, only a strong country can have equally aggressive tactics for shaping international relations, and only a strong leader can guarantee its effectiveness¹⁴.

A civilization-cultural concept of legitimacy of state leadership of the Russian Federation

What civilization luggage has decided on the shape of state leadership in the Russian Federation? It was certainly the so-called Russian idea (with particular emphasis on the Obshchina – “commune”), which echoes in both the tendency to promote egalitarianism and communist collectivism. It is also interesting to note that the manifestations of local democracy did not give rise to local self-government functioning

¹⁴ S. Bieleń, *Tożsamość...*, p. 46; J. Bratkiewicz, *Rosyjscy nacjonaliści w latach 1992-1996. Od detradycjonalizacji do retradycjonalizacji*, Warszawa 1998, p. 16.

religię”, która miała przynieść światu zbawienie od zachodniego imperializmu) i cywilizacyjna misja Rosji, której celem było stworzenie platformy politycznej na pograniczu trzech światów: bizantyńskiego, łacińskiego i islamskiego¹³.

Od XVII w. rosyjska scena polityczno-społeczna doświadcza cyklicznie jeszcze jednego zjawiska – „smuty”. Istnienie silnej władzy państwowej miało być antidotum na zagrożenie wystąpienia tego zjawiska. Słabość polityki wewnętrznej rekompensować miała imperialna, ekspansjonistyczna mocarstwowość Rosji, dlatego i dziś społeczeństwu przedstawia się politykę zagraniczną Rosji jako bezpośrednią kontynuację polityki wewnętrznej. Krótko mówiąc, tylko silny kraj może mieć równie agresywną taktykę kształtowania relacji międzynarodowych, a tylko silny przywódca może być gwarantem jej skuteczności¹⁴.

Cywilizacyjno-kulturowa koncepcja legitymizacji przywództwa państwowego Federacji Rosyjskiej

Jaki bagaż cywilizacyjny zadecydował o kształcie przywództwa państwowego w Federacji Rosyjskiej? Z pewnością była to tzw. rosyjska idea (ze szczególnym uwzględnieniem *obszcziny*), której echa odnaleźć można zarówno w tendencji do promocji egalitaryzmu, jak i komunistycznym kolektywizmie. Interesujące również jest to, że przejawy demokracji lokalnej

¹³ A. Czarnocki, *op. cit.*, s. 32.

¹⁴ S. Bieleń, *Tożsamość...*, s. 46; J. Bratkiewicz, *Rosyjscy nacjonaliści w latach 1992-1996. Od detradycjonalizacji do retradycjonalizacji*, Warszawa 1998, s. 16.

in a real and effective way. The degree of control of central government over local government centers was based not only on political formal directives and informal pressures, but above all on the close economic links between the center and the local government. Although the Constitution of the Russian Federation, enacted in 1993, foresees and prefers forms of indirect democracy, they remain under the full control of central authority and are often controlled by it¹⁵.

Another element was to build a cultural identity based on the opposition to the value of the West. This action was in line with the confrontational approach of central authority embodied in the imperialism doctrine applied throughout the centuries. It corresponded with this "Moscow – The Third Rome" idea, which was a religious-philosophical response to the social demands to show Russia's superiority over the achievements of Western Christianity.

The idea of the specificity of civilization in Russia is based primarily on the thesis that the formation and development of Russian statehood was primarily inspired by the need for incessant conquest in both the territorial as well as the cultural and religious spheres. Such a genesis of Russian national character implies the necessity for state leaders to possess, first of all, one important characteristic – conflict management skills (both internally and internationally). The role of the Russian leader as a constitutional moderator of political relations inside the country and abroad is only partly true. Many times, the per-

¹⁵ See: E. Zieliński, *System konstytucyjny Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2005, p. 14.

nie dały początku samorządności lokalnej, funkcjonującej w sposób realny i efektywny. Stopień kontroli władzy centralnej nad ośrodkami władzy samorządowej był oparty nie tylko na politycznych formalnych dyrektywach i nieformalnych naciskach, ale przede wszystkim wykorzystywał ścisłe powiązania ekonomiczne między centrum a jednostkami samorządowymi. Pomimo że uchwalona w 1993 r. Konstytucja Federacji Rosyjskiej przewiduje i preferuje formy demokracji pośredniej, pozostają one pod pełną kontrolą władzy centralnej i częstokroć są one przez nią sterowane¹⁵.

Kolejnym elementem było budowanie tożsamości kulturowej, opierając się na opozycji wobec wartości Zachodu. Działanie to komponowało się z konfrontacyjnym podejściem władzy centralnej, zawartym w stosowanej przez wieki doktrynie imperializmu. Korespondowała z tym idea „Moskwy – Trzeciego Rzymu”, która była religijno-filozoficzną odpowiedzią na społeczne postulaty ukazania wyższości Rosji nad zdobyciami świata zachodniego chrześcijaństwa.

Idea specyfiki cywilizacyjnej Rosji opiera się przede wszystkim na tezie, że kształtowanie i rozwój państwowości rosyjskiej inspirowane było przede wszystkim potrzebą nieustannego podboju zarówno w sferze terytorialnej, jak i kulturowej czy religijnej. Taka geneza rosyjskiego charakteru narodowego implikuje konieczność posiadania przez państwowych przywódców przede wszystkim jednej ważnej cechy – umiejętności zarządzania konfliktem (zarówno wewnętrznym, jak i mię-

¹⁵ Zob. E. Zieliński, *System konstytucyjny Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2005, s. 14.

son has been the initiator of a widely understood confrontation¹⁶. Power exercised as state leadership is constantly outside of society, and the distance that separates it from the masses has never been overcome. It is a value in itself, and legitimizing it is of course desirable, but to a certain extent the legal legitimacy is a key element of its existence. Much more important is the conviction of Russian society that every state authority should be legitimized in particular because it embodies the state but does not represent a set of legal norms or moral values¹⁷.

Also, the ethnic structure of the Russian state (invariably dynamic due to the implementation of the expansion policy) state institutions were made in the 'top-down' manner, completely separated from social needs. Even the use of the category of "nation" in the context of the civilization development of this country is also a problem, because it was not a nation that shaped the image of that country, but the state developed a specific multi-ethnic nation¹⁸. The propaganda usage of affirmative state-of-the-art doctrine, which in many historical periods of Russia was the only ideological project linking power and society, was conducive to obtaining legitimacy for state activities. Instilling the belief into the masses that the good of the state is superior to the individual's satisfaction

dzynarodowym). Rola przywódcy rosyjskiego jako wyznaczonego przez konstytucję moderatora stosunków politycznych w kraju i poza jego granicami jest tylko częściowo zgodna z prawdą. Wielokrotnie był on bowiem inicjatorem szeroko rozumianej konfrontacji¹⁶. Władza realizowana jako przywództwo państwowe nieustannie znajduje się poza społeczeństwem, nigdy nie został pokonany dystans, jaki ją dzieli od mas. Jest wartością samą w sobie, a legitymizowanie jej jest oczywiście pożądane, jednak tylko do pewnego stopnia to legitymizacja prawna stanowi kluczowy element jej istnienia. O wiele istotniejsze jest przekonanie społeczeństwa rosyjskiego, że każda władza państwowa winna być uprawniona przede wszystkim dlatego, że uosabia państwo, a nie reprezentuje określony zestaw norm prawnych czy wartości moralnych¹⁷.

Również struktura etniczna państwa rosyjskiego (niezmiennie dynamiczna z racji realizowania polityki ekspansji) sprawiała, że instytucje państwowe tworzone w sposób odgórny, całkowicie oderwane od społecznego zapotrzebowania. Nawet używanie kategorii „narodu” w kontekście rozwoju cywilizacyjnego tego państwa również stanowi trudność, to nie naród bowiem kształtował obraz tego państwa, ale państwo wykształciło specyficzny, wieloetniczny naród¹⁸. Uzyskaniu legity-

¹⁶ J. Afanasjew, *Groźna Rosja*, Warszawa 2005, p. 41.

¹⁷ Л.Е. Бляхер, Т.Л. Огурцова, *Приключения легитимности власти в России, или Воссоздание презумпции виновности*, „Полис. Политические исследования” 2006, No. 3, pp. 53-66.

¹⁸ J. Bratkiewicz, *Rosyjscy nacjonaliści w latach...*, p. 811.

¹⁶ J. Afanasjew, *Groźna Rosja*, Warszawa 2005, s. 41.

¹⁷ Л.Е. Бляхер, Т.Л. Огурцова, *Приключения легитимности власти в России, или Воссоздание презумпции виновности*, „Полис. Политические исследования” 2006, nr 3, s. 53-66.

¹⁸ J. Bratkiewicz, *Rosyjscy nacjonaliści w latach...*, s. 811.

has been achieved with the active participation of the clergy hierarchy. It is not surprising that one of the main factors influencing the way of perceiving the process of legitimizing political power in modern Russia is the superficiality of democratic institutions. The absence of real democratic mechanisms for civic participation also affects the way reforms are carried out (in part faked) that not only do not modernize the state, but are also counter-reformatory. Begun in the mid-1980s in the USSR, the transplantation of alien life forms was not related to the parallel retrieval of the axiological determinants of the sociopolitical sphere¹⁹. Russia's "Europeanisation" and "westernization" were equally unwelcome by the public, apart from the brief period of admiration of the "McWorld", as well as representatives of the military, bureaucratic complex and the Orthodox clergy. According to this legitimization pattern, the diffusion of the western model of democratization and the internalization of foreign patterns of state institutions (includ-

¹⁹ S. Huntington, showed 7 characteristics of Western culture, the diffusion of which was not successful in Russia (Catholicism, the Latin language, secular state, human rights, pluralism in social and political life, representative democracy, individualism and individual freedom. "In our history, if we assume that for every society it is necessary to go through a historically (normal) development path, the Russian society has not survived two stages essential for democratic tradition: bourgeois revolution and the era of constitutional rule, and even if they have experienced it. The Bolshevik rule must be perceived as the antithesis of the 1905 revolution and the February Revolution of 1917, to which The National Constituent Assembly of 1918 remained merely an episode" (A. Skrzypek, *Czy we współczesnej Rosji możliwy jest model demokracji zachodnioeuropejskiej?*, [in:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, edit. J. Gancewski, J. Sobczak, Kraków 2005, p. 27).

macji dla działań państwa sprzyjało propagandowe wykorzystanie afirmatywnej dla tego projektu doktryny państwotwórczej, stanowiącej w wielu okresach historycznych Rosji jedyny projekt ideologiczny, łączący władzę i społeczeństwo. Wpojenie w masy przekonania, że dobro państwa jest nadrzędne wobec satysfakcji jednostki, dokonało się przy aktywnym współdziałaniu hierarchii duchownej. Nie zadziwia więc to, że jednym z głównych czynników wpływających na sposób postrzegania procesu legitymizowania władzy politycznej we współczesnej Rosji jest fasadowość instytucji demokratycznych. Brak rzeczywistych demokratycznych mechanizmów partycypacji obywatelskiej wpływa również na sposób przeprowadzania reform (w części pozorowanych), które nie tylko nie modernizują państwa, ale mają wręcz charakter kontrreformatorski. Rozpoczęta w połowie lat 80. w ZSRR transplantacja obcych form życia politycznego nie była związana z równoległym pobieraniem aksjologicznych wyznaczników sfery socjopolitycznej¹⁹. Na-

¹⁹ S. Huntington wykazał 7 cech kultury zachodniej, których dyfuzja w Rosji się nie udała (religię katolicką, język łaciński, świeckość państwa, ochronę praw człowieka, pluralizm w życiu społeczno-politycznym, demokrację przedstawicielską, indywidualizm i wolność jednostki. Podobnie według A. Skrzypka: „W swoich dziejach o ile założymy, że dla każdego społeczeństwa jest konieczne przebycie zdeterminowanej historycznie (prawidłowej) drogi rozwoju społeczeństwo rosyjskie nie przeżyło dwóch etapów istotnych dla demokratycznej tradycji: rewolucji burżuazyjnej i doby rządów konstytucyjnych, a jeżeli nawet ich doświadczyło, to i tak w sposób nader pobieżny i powierzchowny. Rządy bolszewickie trzeba bowiem widzieć jako antytezę rewolucji 1905 roku i rewolucji lutowej 1917 roku, wobec których Konstytuanta z 1918 pozostała zaledwie epizodem” (A. Skrzypek, *Czy we współczesnej Rosji możliwy jest model demokracji zachodnioeuro-*

ing the introduction of a new constitution for the institution of the president) were after 1991 a manifestation of interest in absorbing foreign institutional models on civilization grounds, completely unfit for the introduction of democratic state leadership in both form and content²⁰.

It should also be emphasized that the reform initiative of the Russian society (both in terms of social, political and economic changes) was mediocre. Typically, reform initiatives carried out by the authorities, often forced by lowering the level of legitimization or even manifestations of delegitimization, have usually been ended by counter reforms, not only reversing changes, but also cumulating in society and elites the power of reluctance to newly formed systemic institutions²¹. Otherwise it was with the institution of the president of the Russian Federation. This office was a politically and socially ideal solution, and the general presidential election, to which the “strong leader” was elected, was a synthesis of the democratic aspirations of the people, exercised in the form of direct democracy with the newly formed, vertically-oriented central authority²².

chalna „europeizacja” i „westernizacja” Rosji była przyjmowana równie niechętnie przez społeczeństwo – poza krótkim okresem zachłyśnięcia się „McŚwiatem” – jak i przedstawiciele kompleksu militarnego, biurokratycznego czy grupę duchowieństwa prawosławnego. Według omawianego wzorca legitymizacyjnego, dyfuzja zachodniego modelu demokratyzacji i internalizacja obcych wzorów instytucji państwowych (w tym wprowadzenie nowej dla ustroju instytucji prezydenta) były po 1991 r. przejawem zainteresowania absorpcją obcych wzorców instytucjonalnych na gruncie cywilizacyjnym, zupełnie nieprzystosowanym do wprowadzenia przywództwa państwowego demokratycznego zarówno w formie, jak i treści²⁰.

Należy również podkreślić, że inicjatywa reformatorska społeczeństwa rosyjskiego (zarówno w kwestii zmian społecznych, politycznych, jak i ekonomicznych) była mierna. Zwykle inicjatywy reformatorskie przeprowadzane przez władzę – częstokroć wymuszone, poprzez obniżenie poziomu legitymizacji, czy wręcz przejawy delegitymizacji władzy – kończyły zazwyczaj kontrreformy, nie tylko odwracające zmiany, ale również kumulujące w społeczeństwie i elitach władzy niechęć do nowo utworzonych instytucji ustrojowych²¹. Inaczej rzecz się miała z instytucją prezydenta Federacji Rosyjskiej. Urząd ten stanowił rozwiązanie idealne politycznie i społecznie, a powszechne wybory prezydenckie,

pejskiej?, [w:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. J. Gancewski, J. Sobczak, Kraków 2005, s. 27).

²⁰ M. Nizioł, *Dylematy kulturowe międzynarodowej roli Rosji*, Lublin 2004, s. 18.

²¹ J. Afanasjew, *op. cit.*, s. 54.

²⁰ M. Nizioł, *Dylematy kulturowe międzynarodowej roli Rosji*, Lublin 2004, p.18.

²¹ J. Afanasjew, *op. cit.*, p. 54.

²² *Ibidem*, p. 44.

Legitimacy of state leadership in the Russian Federation against the background of Yuri Pivovarov's approach

In Russia, the distance that divides power from society is constantly cared for. The social structure is constructed as a project of the government, not an independent, modern, civic creation. Is the civil society deficit responsible for legitimizing political power?

Yuri Pivovarov distinguished three periods of development of Russia. Since the 16th century these have been:

- Tsarist autocracy in which an individual uses violence against the masses,
- A period of Sovietization in which the masses use violence against the individual
- the contemporary phase – the “plasma of power”, in which the officers and officials have a significant role in the state, equipped with numerous elements of property²³.

According to Yuri Pivovarov, not only civilization baggage and immaturity of civil society have decided on the legitimacy of the leadership of the state of the Russian Federation. The issue of the participation of the political elite in the redistribution of goods (and the low level of participation of citizens in the process of ownership separation) is of significant importance. According to the theory of Russian political scientist, the basis for understanding the

²³ Y. Pivovarov, A. Fursow are the creators of the Russian system, see: J. Piwowarow, *W Rosji jedynym liberałem jest państwo (rozmowa)*, [in:] *Śludzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, edit. F. Mechmes, Kraków 2009, pp. 104-112. See the concept of social plasam by Ralf Dahrendorf.

na które wybierano „silnego przywódcę”, były syntezą demokratycznych aspiracji ludu, realizowanych w formach demokracji bezpośredniej z nowo kształtującą się, zorientowaną wertrykalnie władzą centralną²².

Legitymizacja przywództwa państwowego w Federacji Rosyjskiej na tle koncepcji Jurija Piwowarowa

Niezmiennie pieczołowicie pielęgnowany jest w Rosji dystans, jaki dzieli władzę od społeczeństwa. Struktura społeczna konstruowana jest jako projekt władzy, nie zaś samodzielny, nowoczesny, obywatelski twór. Czy deficyt społeczeństwa obywatelskiego odpowiada za sposób legitymizowania władzy politycznej?

Jurij Piwowarow wyodrębnił trzy okresy rozwoju Rosji. Od XVI w. były to kolejno:

- samodzierżawie, w którym jednostka używa przemocy wobec mas,
- okres sowietyzacji, w którym masy używają przemocy wobec jednostki,
- faza współczesna – „plazma władzy”, w której kluczową rolę w państwie odgrywiają funkcjonariusze służb, wyposażeni dodatkowo w liczne elementy własności²³.

Zdaniem Jurija Piwowarowa, to nie tylko bagaż cywilizacyjny oraz niedojrzałość społeczeństwa obywatelskiego zadecydowały o sposobie legitymizacji przywódcz-

²² *Ibidem*, s. 44.

²³ J. Piwowarow i A. Fursow to twórcy głośnej koncepcji rosyjskiego systemu, zob. J. Piwowarow, *W Rosji jedynym liberałem jest państwo (rozmowa)*, [w:] *Śludzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, red. F. Mechmes, Kraków 2009, s. 104-112. Por. z koncepcją „plazmy społecznej” według Ralfa Dahrendorfa.

phenomenon of Russian state leadership is the combination of elements of archetypal leadership with a proper interpretation of the relation of freedom – property. In Russia, regardless of the analyzed historical period, the status of property rights was inherent in the political status of the individual. This is also the case today – the political authority uses the redistribution of goods as its legitimizing key argument. Another famous expert on the subject is Richard Pipes. In his opinion, there is a phenomenon called “governmental ownership” in that country²⁴. Such synthesis implies broad effects, among others, both economically and social. Strong hierarchization of power, building a distance between ecclesiastical dignitaries and the faithful, the practice of duplication of positions in the Soviet Union influenced on the creation of the bureaucracy as a social class²⁵. It was formed in place of the middle class, which in the Western countries is by far the most decisive group from which the legitimacy of power is most desirable. The Russian, the most effective group legitimizing the system and political leadership is the elite of power, partly a derivative of the bureaucratic layer. So why for the Russians the ideal leader was not one of the oligarchs? Because property ownership alone is not an absolute good. The chief category is power, but it allows the other spheres of social and economic life to be taken over²⁶.

twą państwowego Federacji Rosyjskiej. Ogromne znaczenie ma problem udziału elity politycznej w redystrybucji dóbr (i niskiego poziomu partycypacji obywateli w procesie rozdziału własności). W myśl teorii rosyjskiego politologa, podstawą zrozumienia fenomenu rosyjskiego przywództwa państwowego jest połączenie elementów archetypicznych przywództwa z właściwą interpretacją relacji wolność – własność. W Rosji, niezależnie od analizowanego okresu historycznego, status prawa własności był nieodłącznie związany z politycznym statusem jednostki. Tak jest również współcześnie – władza polityczna używa redystrybucji dóbr jako swojego koronnego argumentu legitymizacyjnego. Podobną opinię ma inny wybitny znawca tematu Richard Pipes. Jego zdaniem w tym państwie występuje zjawisko zwane „władzowłasnością”²⁴. Taka synteza implikuje szerokie skutki, m.in. na płaszczyźnie ekonomicznej, jak i społecznej. Silna hierarchizacja władzy, budowanie dystansu między dostojnikami kościelnymi a wiernymi, praktyka dublowania stanowisk w czasach ZSRR wpłynęły na wytworzenie biurokracji jako klasy społecznej²⁵. Powstała ona w miejsce klasy średniej, która w krajach zachodnich jest ze względu na wielkość zdecydowanie grupą, od której legitymacja władzy jest najbardziej pożądana. Rosyjską, najbardziej efektywną grupą legitymizującą system i przywództwo polityczne jest sama elita władzy, częściowo będąca pochodną warstwy biurokratycznej. Dlatego więc

²⁴ R. Pipes, *Własność i wolność*, Warszawa 2000, p. 305.

²⁵ See: A. Czarnocki, *op. cit.*, p. 32.

²⁶ J. Piwowarow, *W Rosji jedynym liberałem jest państwo (rozmowa)*, [in:] *Studzy i wrogowie im-*

²⁴ R. Pipes, *Własność i wolność*, Warszawa 2000, s. 305.

²⁵ Zob. A. Czarnocki, *op. cit.*, s. 32.

Modern Russian state leadership reproduces archetypal features in the pristine environment, though it also has elements of modern technocratic leadership. In addition, one of its characteristics is its individualized and personal character, which primarily determines the choice of communication channels and the selection of messages addressed to the society in which mobilization summons are dominant as the primary means of responding to socio-economic changes²⁷.

Conclusion

Can we, by extending the interpretation of the model of legitimacy of state leadership in Russia, create a universal „genotype” that would take into account the civilizational determinants and the modern way of interpreting leadership primarily as a power over the distribution of goods?²⁸ The leadership of modern Russia is the result of the tendency to sacralization of power, making paternalism apologetic, as

perium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii, edit. F. Mechmes, Kraków 2009, pp. 104-112.

²⁷ Ю.С. Пивоваров, *Русская Власть и публичная политика (Заметки историка о причинах неудачи демократического транзита)*, „Полис. Политические исследования” 2006, No. 1, pp. 12-32.

²⁸ J. Potulski, *Rola i znaczenie tradycji w funkcjonowaniu współczesnych instytucji politycznych w Rosji*, Szczecin 2005, pp. 174-346.

dla Rosjan idealnym przywódcą nie został któryś z oligarchów? Samo bowiem posiadanie własności nie jest dobrem absolutnym. Kategorią naczelną jest władza, tylko ona bowiem umożliwia zabór pozostałych sfer życia społecznego i ekonomicznego²⁶.

Nowoczesne rosyjskie przywództwo państwowe reprodukuje więc w nowym środowisku cechy archetypiczne, choć ma też elementy nowoczesnego przywództwa technokratycznego. Dodatkowo, jednym z jego cech jego zindywidualizowany i personalny charakter, który warunkuje przede wszystkim wybór kanałów komunikacji i dobór komunikatów skierowanych do społeczeństwa, w których dominują wezwania do mobilizacji jako podstawowego sposobu reakcji na zmiany społeczno-gospodarcze²⁷.

Zakończenie

Czy dzięki rozszerzeniu interpretacji modelu legitymizacji przywództwa państwowego w Rosji stworzyć można uniwersalny „genotyp”, który uwzględniałby cywilizacyjne determinanty oraz nowoczesny sposób interpretacji przywództwa przede wszystkim jako władzy nad rozdziałem dóbr?²⁸ Pozycja przywódców współczesnej Rosji jest wynikiem tendencji do sa-

²⁶ J. Piwowarow, *W Rosji jedynym liberałem jest państwo (rozmowa)*, [w:] *Studzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, red. F. Mechmes, Kraków 2009, s. 104-112.

²⁷ Ю.С. Пивоваров, *Русская Власть и публичная политика (Заметки историка о причинах неудачи демократического транзита)*, „Полис. Политические исследования” 2006, nr 1, s. 12-32.

²⁸ J. Potulski, *Rola i znaczenie tradycji w funkcjonowaniu współczesnych instytucji politycznych w Rosji*, Szczecin 2005, s. 174-346.

well as access to property and the possibility of redistributing it among the supporters. In my opinion, the emphasis on the specificity of civilization in Russia on the legitimization of power is, of course, logical and justified²⁹. It is a multinational, territorially central empire, in which a particular way of intermingling of the state and religion has been worked out. Nevertheless, in the process of building and legitimizing the modern leadership of the Russian Federation, the relationships, perpetuated by elites, between the power and access to property play an equally important role.

We should remember, however, that there is still a living tradition of “wild fields” in the society, manifested both in the form of gigantic growth of grey market (the way to escape formalization and control of power in the economic sphere), and mental self-isolation (alienation of individuals outside the world of traditional Russian political and social culture). The Russians are so humble in the face of authoritarian power, but during the crises of legitimacy, they cheerfully support the rebels and pretenders, who appear on the pages of the country’s history³⁰. Such a dichotomy of society is not absurd, because centuries-old traditions have convinced the Russians of the antinomian principle

kralizacji władzy, apologetyzacji paternalizmu, ale również dostępu do własności oraz możliwości jej redystrybucji wśród zwolenników. Moim zdaniem akcentowanie wpływu specyfiki cywilizacyjnej Rosji na proces legitymizacji władzy jest oczywiście logiczne i uzasadnione²⁹. To imperium terytoriocentryczne, wielonarodowe, w którym wypracowano swoisty sposób wzajemnego przenikania się państwa i religii. Niemniej jednak, w procesie budowania i legitymizowania nowoczesnego przywództwa Federacji Rosyjskiej równie dużą rolę odgrywają utrwalane przez elity relacje między władzą a dostępem do własności.

Pamiętać należy jednak, że nadal żywa jest w społeczeństwie tradycja „dzikich pól”, ujawniająca się zarówno w postaci gigantycznego rozrostu szarej strefy (sposób na ucieczkę od formalizacji i kontroli władzy w sferze gospodarczej) oraz samoizolacji mentalnej (wyalienowanie jednostek poza świat tradycyjnej rosyjskiej kultury politycznej i społecznej). Rosjanie są więc pokorni wobec władzy autorytarnej, ale podczas kryzysów legitymizacji ochoczo popierają buntowników i samozwańców, licznie występujących na kartach historii tego kraju³⁰. Taka dychotomia społeczeństwa nie jest absurdalna, wielowiekowe tradycje ma bowiem przekonanie Rosjan o antynomicznej zasadzie bu-

²⁹ See: M. Kaczmarek, *op. cit.*, p. 13; J. Dobieszewski, *Próba filozofii dziejów Rosji*, [in:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, J. Gancewski, edit. J. Sobczak, Elbląg 2005, p. 68.

³⁰ S. Razin, *Pugaczow, Jelcyn – ten fenomen wyjaśnia M. Bierdiajew*, (M. Bierdiajew, *Rosyjska idea*, Warszawa 1999, p. 11).

²⁹ Zob. M. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 13; J. Dobieszewski, *Próba filozofii dziejów Rosji*, [w:] *Europa a Rosja. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. J. Gancewski, J. Sobczak, Elbląg 2005, s. 68.

³⁰ S. Razin, *Pugaczow, Jelcyn – ten fenomen wyjaśnia M. Bierdiajew*, (M. Bierdiajew, *Rosyjska idea*, Warszawa 1999, s. 11).

of building the world³¹. This is just one example of the ubiquitous legal nihilism in Russian society and the disregard of power (even as an ideology), which causes the state's hypertrophy. Building the vertical structure of the state by President Putin seems to be an attempt at overcoming this element of civilizational identity. Consequently, the Russian society in a humble manner accepts the fall of political regimes and great political personalities³².

It should also be emphasized that the Russian policy-makers and Kremlin's "polit-technologists" are deliberately promoting the historiographical interpretation of Russia's past. It is supposed to perform ideology-creating functions, while the project of such perceived all-Russian ideology is exceptionally amalgamatical. This hybrid really contains all the significant elements of Russia's past and present, so it is a post-modernist product³³. The Russian tradition of perceiving reality through the historiographical-metaphysical prism should be used by intellectuals and Russian scientists to create modern research tools useful in sociological and political methodology. However, modern and innovative proposals are unquestionably needed³⁴, combining the past with the present in science³⁵. Russia is a modern state in modern times, and instead of interpreting events that take

dowu świata³¹. To tylko jeden z przykładów wszechobecnego w społeczeństwie rosyjskim nihilizmu prawnego oraz lekceważenia władzy (nawet jako idei) powodującego hipertrofię państwa. Budowanie wertykalnej struktury państwa przez prezydenta W. Putina wydaje się próbą przełamania tego elementu cywilizacyjnej tożsamości. W efekcie społeczeństwo rosyjskie w sposób dość pokorny przyjmuje upadek reżimów politycznych oraz wielkich politycznych osobowości³².

Należy również podkreślić, że rosyjscy decydenci i „polittechnolodzy” kremłowski z pełnym rozmysłem propagują historyzoficzną interpretację przeszłości Rosji. Ma ona bowiem pełnić ideologiczno-twórcze funkcje, przy czym projekt tak postrzeganej ideologii wszechrosyjskiej jest wyjątkowo amalgamatyczny. Hybryda ta mieści w sobie właściwie wszelkie znaczące elementy przeszłości i teraźniejszości Rosji, jest więc wytworem postpostmodernistycznym³³. Rosyjska tradycja postrzegania rzeczywistości przez pryzmat historyzoficzno-metafizyczny winna posiłkować intelektualistów, naukowców rosyjskich w tworzeniu nowoczesnych narzędzi badawczych, użytecznych w metodologii socjologicznej i politologicznej. Jednak bezsprzecznie konieczne są nowoczesne, innowacyjne propozycje³⁴, łączące w nauce przeszłość z teraźniejszością³⁵. Ro-

³¹ J. Staniszkis, *Postkomunizm*, Gdańsk 2001, p. 58.

³² Crises in the years: 1605-1613, 1917-1921, 1990.

³³ S. Bieleń, *op. cit.*, p. 44.

³⁴ *Rosja XX wiek. Od utopii komunistycznej do rzeczywistości globalistycznej*, edit. J. Zołotowski, Kraków 2004, p. 9.

³⁵ S. Bieleń, *op. cit.*, p. 45.

³¹ J. Staniszkis, *Postkomunizm*, Gdańsk 2001, s. 58.

³² Kryzysy w latach: 1605-1613, 1917-1921, 1990.

³³ S. Bieleń, *op. cit.*, s. 44.

³⁴ *Rosja XX wiek. Od utopii komunistycznej do rzeczywistości globalistycznej*, red. J. Zołotowski, Kraków 2004, s. 9.

³⁵ S. Bieleń, *op. cit.*, s. 45.

place solely through the prism of history, it is necessary to first and foremost promote the role of economics.

Abstract

State leadership in Russia is determined by historical and cultural as well as by legal and institutional premises. The analysis of ways of obtaining legitimacy by state leaders of the Russian Federation is a borderline issue of political science, sociology, and history. The conditions that favor the creation of the archetype on the Russian ground are undoubtedly: extremely centralized political power in Russia (one central decision-making center whose decisions were arbitrarily arbitrary), the problem of the enforcement of the rules of the trilateral division of power (the legislative sphere dominated the legislature), the low level of control Social rulers (lack of effective legal mechanisms to verify the effects of their activities), paternalism of the leadership system and low participation of representative institutions in public life. The aim of the article is to situate in the field of considerations about the archetype of Russian power the concept of Yuri Pivovarov, according to which not only civilization baggage and the immaturity of civil society have decided the legitimacy of the state leadership of the Russian Federation. According to him, the problem of the participation of the political elite in the redistribution of goods (and the low level of participation of citizens in the process of ownership separation) is of significant importance. According to the theory of the Russian political scientist, the basis for understanding the phenomenon of Russian state leadership is the combination of elements of archetypal leadership with a proper interpretation of the relation of freedom – property.

sja współcześnie jest nowoczesnym państwem, a zamiast interpretowania wydarzeń w niej zachodzących wyłącznie przez pryzmat historii, należy przede wszystkim awansować rolę ekonomii.

Abstrakt

Przywództwo państwowe w Rosji determinowane jest zarówno przez przesłanki historyczno-kulturowe jak i prawno-instytucjonalne. Analiza sposobów pozyskiwania legitymacji przez przywódców państwowych Federacji Rosyjskiej jest zagadnieniem z pogranicza politologii, socjologii i historii. Do warunków sprzyjających wytworzeniu na gruncie rosyjskim tego archetypu bezsprzecznie można zaliczyć: skrajne scentralizowanie władzy politycznej w Rosji (jeden główny ośrodek decyzyjny, którego decyzje były z reguły arbitralne), problem z egzekucją zasad trójdziałnego podziału władzy (sfera egzekutywy zdominowała legislatywę), niski poziom kontroli społecznej rządzonych (brak skutecznych mechanizmów prawnych, umożliwiających weryfikację skutków ich działalności), paternalizm systemu przywódczego oraz niski poziom uczestnictwa instytucji przedstawicielskich w życiu publicznym. Celem artykułu jest umiejscowienie w obszarze rozważań o archetypie rosyjskiej władzy koncepcji Jurija Piwowarowa, według której to nie tylko bagaż cywilizacyjny oraz niedojrzałość społeczeństwa obywatelskiego zadecydowały o sposobie legitymizacji przywództwa państwowego Federacji Rosyjskiej. Według niego ogromne znaczenie ma problem udziału elity politycznej w redystrybucji dóbr (i niskiego poziomu partycypacji obywateli w procesie rozdziału własności). W myśl teorii rosyjskiego politologa, podstawą zrozumienia fenomenu rosyjskiego przywództwa państwowego jest połączenie elementów archetypicznych przywództwa z właściwą interpretacją relacji wolność – własność.

Bibliography / Bibliografia

- Afanasjew J., *Groźna Rosja*, Warszawa 2005.
- Bartnicki A., *Demokratycznie legitymizowany autorytaryzm w Rosji 1991-2004*, Białystok 2007.
- Bieleń S., *Tożsamość międzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa, 2006.
- Bierdajew M., *Rosyjska idea*, Warszawa 1999.
- Бляхер Л.Е., Огурцова Т.Л., *Приключения легитимности власти в России, или Воссоздание презумпции виновности*, „Полис. Политические исследования”, 2006, No. 3, pp. 53-66.
- Bratkiewicz J., *Rosyjscy nacjonaliści w latach 1992-1996. Od detradycjonalizacji do retradycjonalizacji*, Warszawa 1998.
- Czarnocki A., *Cywilizacyjno kulturowa tożsamość Rosji*, [in:] *Federacja Rosyjska w stosunkach międzynarodowych*, edit. A. Czarnocki, I. Topolski, Lublin 2006.
- Дахин А.В., *Система государственной власти в России: феноменологический транзит*, „Полис. Политические исследования”, 2006, No. 3, pp. 29-40.
- Dobieszewski J., *Próba filozofii dziejów Rosji*, [in:] *Europa a Rosja. Przeszość, teraźniejszość, przyszłość*, edit. J. Gancewski, J. Sobczak, Elbląg 2005.
- Dugin A., *Rosyjski Mars wesprze rosyjską Wenus*, [in:] *Słudzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, edit. F. Mechmes, Kraków 2009, pp. 68 - 78.
- Hofstede G.G., *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Warszawa 2000.
- de Lazari A., *O mentalnościowych korzeniach eurazjatyzmu*, [in:] *Między Europą a Azją. Idea Rosji Eurazji*, edit. S. Grzybowski, Toruń 1998.
- Nizioł M., *Dylematy kulturowe międzynarodowej roli Rosji*, Lublin 2004.
- Пивоваров Ю. С., *Русская Власть и публичная политика (Заметки историка о причинах неудачи демократического транзита)*, „Полис. Политические исследования”, 2006, No. 1, pp. 12-32.
- Piwowarow J., *W Rosji jedynym liberałem jest państwo (rozmowa)*, [in:] *Słudzy i wrogowie imperium. Rosyjskie rozmowy o końcu historii*, edit. F. Mechmes, Kraków 2009, pp. 104-112.
- Pipes R., *Rosja, komunizm i świat. Wybór esejów*, Kraków 2002.
- Pipes R., *Własność i wolność*, Warszawa 2000, p. 105.
- Rosja XX wiek. Od utopii komunistycznej do rzeczywistości globalistycznej*, edit. J. Zołotowski, Kraków 2004.
- Skrzypek A., *Czy we współczesnej Rosji możliwy jest model demokracji zachodnioeuropejskiej?*, [in:] *Europa a Rosja. Przeszość, teraźniejszość, przyszłość*, edit. J. Gancewski, J. Sobczak, Kraków 2005.
- Staniszkis J.K., *Postkomunizm*, Gdańsk 2001.
- Zieliński E., *System konstytucyjny Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2005.

Article submitted: 11.12.2016; article accepted: 12.02.2017